

Kleurvariatie bij bruine kiekendief (man)

De meest voorkomende middelgrote roofvogel in onze contreien is de buizerd. De Franstaligen noemen hem 'La buse variable'. Het variabele deel verwijst uiteraard naar zijn verenkleed. Je kan hem van bijna spierwit tot bijna pikzwart tegenkomen. Dat maakt het determineren van de soort al wat moeilijker. Velen opperen daarom dat een bruine kiekendief, en in het bijzonder de man, makkelijker te determineren valt, maar klopt dat wel? Sla een roofvogelboek open en bij het mannetje bruine kiekendief kom je steevast volgende kenmerken tegen:

- * bruin lichaam
- * lichtere kop en staart
- * grijs-witte vleugels
- * zwarte handpennen

Dit lijkt veelbelovend om toch één roofvogelsoort met gemak te determineren en op geslacht te brengen. Was het maar zo simpel.

Volwassen vogels moeten steeds op proporties beoordeeld worden, omdat het verenkleed van beide geslachten in sommige gevallen bijna identiek kan zijn. Vrouwjes zien er veel zwaarder uit, met bredere vleugels en een kortere staart dan de mannetjes. Mannetjes zijn lichter gebouwd met smallere vleugels en een langere, smallere staart.

Het 'standaard' verenkleed zoals hierboven beschreven:

Laten we deze 'normale' man bruine kiekendief als referentie nemen om de andere verenkleeden te vergelijken. Er zijn 4 grote groepen van afwijkende verenkleeden die ik hier zou willen bespreken:

- * mannetjes in een vrouwjeskleed
- * gedeeltelijk afwijkend kleed
- * extreem bleke mannetjes
- * donkere vorm mannetjes

Mannetjes in vrouwenkleed

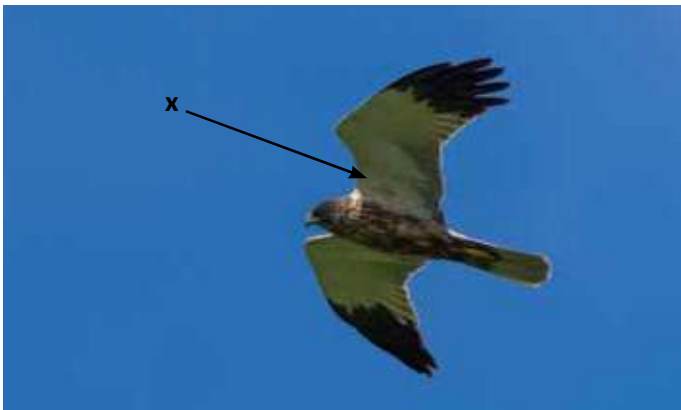
Bruine kiekendieven hebben als jong in beide geslachten een donkerbruin 'vrouwjeskleed'. Sommige mannetjes zullen hun hele leven een bruin kleed dragen. Hier zijn de proporties dan extra belangrijk om uit te maken of het om een man of een vrouw gaat als deze vogel voorbij vliegt. Het inschatten van deze proporties vraagt uiteraard enige ervaring.

man: spanwijdte 115-128 cm / teenspan < 78mm
gewicht < 600 gram
Vrouw: spanwijdte 123-139 cm / teenspan > 78 mm
gewicht > 650 gram

Een handig weetje is dat de kleur van de iris van de mannelijke bruine kiekendief vanaf het tweede kalenderjaar lichter wordt, tot zelfs geel. Vrouwjes behouden een donkere iris. Op de foto hierboven zien we een gele iris, en dus een mannetje.

Gedeeltelijk afwijkend kleed

Als we deze mannelijke kiekendief vergelijken met ons 'standaardmodel', zien we toch al heel wat verschillen. De lichte kop is hier duidelijk donker en de ondervleugeldekveren (x) zijn bijna spierwit. Deze ondervleugeldekveren worden naarmate de vogel ouder wordt, meestal witter. Toch is deze vorm vrij makkelijk te herkennen als mannetje bruine kiekendief door het bruine lijf, de witte ondervleugel en de zwarte handpennen.

Is dit 'gewoon' een kleurafwijking, of is dit een kiekendief afkomstig uit meer oostelijke streken, waar de Oostelijke bruine kiekendief *Circus spilonotus* leeft (met donkerdere kop, maar bleker lichaam) en heeft hij wat van dat genetisch materiaal in zich door kruising? Of zijn het oude genen die bovenkomen uit een gemeenschappelijk verleden? Wie zal het zeggen?

Extreem bleke mannetjes

Naarmate bruine kiekendieven mannetjes ouder worden, worden ze over het algemeen bleker van kleur. Is de vogel voordien al een niet uitgesproken donker gekleurd type, dan kan hij nagenoeg helemaal wit worden. Ook hier kan je opmerken dat de ondervleugeldekveren helemaal wit zijn. In close up zie je nog wat bruine schijn op de borst en de buik, maar van zodra je de vogel vanop een beetje afstand bekijkt, valt dat detail weg.

In dit verkleed wordt hij wel fout gedetermineerd, zeker vanop enige afstand. Hier zou men de bruine kiekendief al kunnen determineren als een blauwe kiekendief, hoewel hij de donkere eindband op de arm- en handpennen en de grijze kop mist. Een geoefend oog maakt er wel een bruine kiekendief van, louter op basis van de bouw en de vlucht van de vogel.

Donkere vorm bruine kiekendief

foto Bart Hoekstra

Deze vorm komt in onze streek niet of nauwelijks voor, maar meer oostelijk kom je hem af en toe wel tegen. Tijdens de roofvogeltelling in Batumi, Georgië (ten oosten van de Zwarte Zee) worden elk jaar enkele exemplaren waargenomen. Deze foto's werden dan ook daar genomen. In Engeland zijn er ook waarnemingen bekend.

Dit verkleed valt niet aan leeftijd toe te schrijven. Kenmerkend zijn de zeer donkere lichaamsveren, kopveren en ondervleugeldekveren. De arm- en handpennen zijn dan weer grijs met een dikke, donkere eindband.

foto Bart Hoekstra

Veel is er nog niet geweten over deze donkere vorm. Aangezien er een donkere vorm van de mannetjes is, is het maar logisch dat er ook een donkere vorm vrouwtjes bestaat. Maar hoe zien die er dan uit? Wel, aangezien het vrouwtje al voornamelijk bruin is, valt dit sowieso minder hard op. Zou het kunnen dat onderstaande foto een donkere vorm bruine kiekendief wijfje is? Het is alvast een bruine kiekendief wijfje. We hebben nog zoveel te leren.

Tekst: Wim Bovens

Foto's: Wim Bovens, tenzij anders vermeld